

ARCHIVUM ANATOLICUM (ArAn)	19/1	2025	159-176
----------------------------	------	------	---------

EBLA ARŞİVLERİNİN DİLİ VE YAPISI*

Ayşe SAKARYA İRMAK**

Makale Bilgisi

Başvuru: 17 Nisan 2025

Kabul: 30 Nisan 2025

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Article Info

Received: April 17, 2025

Accepted: April 30, 2025

Öz

Ebla Arşivleri, günümüz Suriye sınırları içerisinde, Halep ve Hama şehirleri arasında, Halep'in elli beş km güneybatısında ve Akdeniz'in yüz km doğusunda yer alan, modern adı Tel-Mardik olan Ebla kentinde 1974 yılında ortaya çıkarılmıştır. Bu arşiv, binlerce çivi yazılı tabletten oluşmakta olup literatürde "Ebla Kraliyet Arşivleri" olarak da bahsedilmektedir. Söz konusu tabletler, 1974-1976 yılları arasında yürütülen kazılarda G Kraliyet Sarayı'nda gün yüzüne çıkarılmıştır. Tabletlerin her biri, G Sarayı'nın farklı odalarında ve farklı zamanlarda bulunmuştur. Ebla tabletleri, bu arşivler içerisinde yer alan Ebla Krallığı'na ait olan yazılı belgeleri oluşturmaktadır. Tabletlerin büyük çoğunluğu, L.2769 numaralı "Merkez Arşiv Odası"nda bulunmuştur. Bu odadaki tabletlerin bulundukları zamanki dizilimlerinden, odanın bir kütüphane şeklinde yapılandırıldığı anlaşılmaktadır. Ebla'da ele geçirilen çivi yazılı bu tabletler, Ebla dilinin varlığını kanıtlayan en somut belgeler olarak kabul edilmektedir. Ebla Krallığı'nın ekonomik ve sosyal yapısı ile diğer şehir devletleriyle kurduğu ilişkilerine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Tabletlerin büyük kısmı, ekonomik ve idari belgeleri oluşturmaktadır. Ayrıca Ebla metinleri,

* Bu makale, 2018 yılında Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne sunulan yazarın "G Kraliyet Sarayı Buluntuları Işığında Ebla'nın Siyasi Tarihi ve Ekonomik Yapısı" başlıklı yüksek lisans tezinden ve 2025 yılında "Ebla-Mari Arasında Yaşanan Ekonomik ve Ticari İlişkiler (M.Ö. 2380-2300)" başlıklı doktora tezinden geliştirilmiştir.

** Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Sumeroloji Anabilim Dalı, asirmak@ankara.edu.tr; ORCID: 0000-0001-5180-9297.

yaklaşık olarak MÖ 2400 civarında Kuzey Suriye ve Mezopotamya'nın siyasi tarihe ışık tutan önemli belgeler arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ebla Arşivleri, Ebla Tabletleri-Metinleri, Merkez Arşivi (L. 2769), Ebla Dili.

Language and Structure of The Ebla Archives

Abstract

The Ebla Archives were revealed in 1974 in the city of Ebla, modernly known as Tel-Mardik, located between the cities of Aleppo and Hama, within the borders of present-day Syria, fifty-five km southwest of Aleppo and one hundred km east of the Mediterranean. This archive consists of thousands of cuneiform tablets and is also referred to in the literature as the "Ebla Royal Archives". The tablets in question were unearthed in the G Royal Palace during excavations carried out between 1974 and 1976. Each of the seized tablets was found in different rooms of Palace G and at different times. The Ebla tablets constitute the written documents belonging to the Kingdom of Ebla in these archives. The Ebla tablets constitute the written documents belonging to the Kingdom of Ebla in these archives. The majority of the tablets were found in the "Central Archive Room" numbered L.2769. It is understood that this room was structured as a library from the alignment of the tablets when they were found. These cuneiform tablets found in Ebla are considered the most concrete documents proving the existence of the Ebla language. It provides important information about the economic and social structure of the Kingdom of Ebla and its relations with other city-states. The majority of the tablets constitute economic and administrative documents. In addition, the Ebla texts are among the important documents that shed light on the political history of Northern Syria and Mesopotamia around 2400 BC.

Keywords: *The Archives of Ebla, The Ebla Tablets-Texts, The Central Archives (L. 2769), The Language of Ebla.*

1974 yılında (yaklaşık olarak MÖ 2500-2250 Eski Ön Suriye Dönemine tarihlenen) G Kraliyet Sarayı'ndaki idari alanının kazısına başlanmıştır. Bir yıl sonra kraliyet arşivlerindeki çivi yazılı belgelerin oldukça büyük bir kısmı G Sarayı'nda bulunmuştur.¹ Tabletlerin büyük kısmı 1974-1976 yılları arasında sürdürülen kazılarda ele geçirilmiştir. G Kraliyet Sarayı'nda 2.000

¹ Ayşe Sakarya İrmak, "Ebla'nın Keşfi ve İbbit-İm Kitabesi", Yusuf Kılıç (ed.), Prof. Dr. Sebahattin Bayram Armağanı Eskiçağ Tarihi Yazıları, (2023): 482.

kadarı sağlam, toplam 17.000'den fazla tablet gün yüzüne çıkarılmıştır.² Saray'da, tabletlerin dışında arkeolojik malzemeler de tespit edilmiştir. Bu buluntular da kraliyet arşivleri içerisindeki yazılı kaynakların haricinde kalan arkeolojik bulgular olarak kabul edilmektedir. İlk çivi yazılı belgeler G Sarayı'nda 1974 kazısında Toplantı Salonu'nun (Audience Hall) hemen kuzeyindeki L.2586 numaralı odada açığa çıkarılmıştır. Ele geçirilen tabletlerin sayısı G. Pettinato tarafından 42, A. Archi tarafından ise 32 olarak belirtilmiştir.

1974 yılında bulunan çivi yazılı belgeler hem 1974 Arşivi hem de G Sarayı'nın L.2586 numaralı odasından çıkarılan A Arşivi olarak adlandırılmaktadır. 1974 Arşivi ifadesini G. Pettinato kullanırken; A Arşivi ifadesini de A. Archi kullanmayı tercih etmiştir. Ebla Krallığı'na ait ikinci çivi yazılı metinlerden oluşan kraliyet arşivleri ise 1975'te yapılan kazılarda gün yüzüne çıkarılmıştır. 1975 Arşivlerini oluşturan tabletler de G Sarayı'nın iki farklı odasında bulunmuştur. Bu odalardan birincisi L.2712, ikincisi ise L.2769 numaralı odadır. 1974-1976 yılları arasında ortaya çıkarılan bu çivi yazılı tabletler, kazıların yürütüldüğü senenin adıyla anılmaktadır. 1975 kazı döneminde tespit edilen L.2769 numaralı oda C Arşivi olarak adlandırılmıştır. Ağırlıklı olarak L.2769 numaralı odadan "Merkez Arşivi" ya da "Merkez Arşiv Odası" olarak bahsedilmektedir. Merkez Arşivi olarak adlandırılmasının nedeni ise en fazla tabletin bu odadan çıkarılması ve tabletlerin bir kütüphane sistemine göre düzenlenmiş olmasıdır.³ Böylece yapılan kazılar ve araştırmalar neticesinde Eblalılar tarafından oluşturulan kütüphanenin orijinaline en yakın hali ile rekonstrüksiyonu yapılmıştır. Yapılan kazılarda Arşiv Odası tamamen boşaltılırken, her bir tablet parçasının bulunması için özenli çalışma yürütülmüştür. Odanın zemin ve duvarları incelenerek doğru gözlemler yapılmıştır. Böylece Arşiv Odası'nın doğu, batı ve kuzey duvarlarının zemine gömülü direkler tarafından desteklenen ahşap raflarla kaplı olduğu, L.2769 numaralı odada, üzerine tabletlerin konulduğu üç ahşap raftan oluşan kütüphane düzeninin kurulduğu belirlenmiştir. Doğu bölgesindeki rafların ticari nitelikli tabletler için ayrıldığı düşünülmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere kâtipler tabletleri içerik bakımından gruplandırarak sınıflandırmışlardır. 1975 kazısında ortaya çıkarılan L.2712 numaralı ve Toplantı Salonu'nun kuzey doğu köşesine inşa edilmiş odadan ise B Arşivi olarak bahsedilmektedir. G Sarayı'nı tahrip eden yangın izlerine bu odada da rastlandığı için tabletler çok iyi durumda değildir. Odadan çıkarılan

² Paolo Matthiae "Ebla Recovered", Harvey Weiss (ed.), *Ebla to Damascus: Art and Archaeology of Ancient Syria – An Exhibition from the Directorate General of Antiquities and Museums, Syrian Arab Republic*, Washington D.C., Smithsonian Institution Traveling Exhibition Service, (1985): 134.

³ G Kraliyet Sarayının L.2769 numaralı "Merkez Arşiv Odası'nın" rekonstrüksiyonu ile oluşturulan kütüphanenin tasviri için bkz. Şek. 1.

metinlerin sayısı 211'dir. Fakat G. Pettinato bu odada, parçalar da dâhil olmak üzere çoğu ekonomik içerikli yaklaşık 1.000 metnin korunduğunu belirtmektedir. L.2712 numaralı odadan çıkarılan metinlerin büyük çoğunluğu hububat, yağ ve bira yapımında kullanılan arpa ile ilgili ürünlerin kayıtlarını içermektedir. Ürünlerin çoğu Ebla sarayında bulunan kral, kraliçe, yaşlılar ve diğer şehir beylerine tahsis edilmektedir. Bu odadan çıkarılan arşivlerdeki belgeler genel olarak sarayın erzak kayıtları ile ilgilidir.⁴ Az sayıda tablet L.2875 numaralı D Arşiv odasında bulunmuştur. Bu oda Toplantı Salonu'nun doğu kısmına ve C Merkez Arşiv Odası'nın hemen önüne inşa edilmiştir. G Sarayı'nın idari birimlerine ait olan belgelerin bu arşiv odasında toplandığı düşünülmektedir. Bu odadan çıkarılan tabletlerin sayısı parçalar da dâhil olmak üzere 100'dür. Alınan mektuplar ve gönderilen mektupların kopyalarının sayısı ise yaklaşık 30 tanedir. Bu rakam ana arşivdekilerle karşılaştırıldığında yüksek bir sayıdır. Böylece bu belge türünün ana arşive aktarılmadan önce seçildiğini göstermektedir. Bir grup tablet L.2764 numaralı E Arşiv Odası'nda tespit edilmiştir. Bir yıl içerisinde gerçekleştirilen tahıl üretimiyle ilgili bazı belgelerin geçici olarak burada toplandığı tahmin edilmektedir. 2004 yılında yürütülen kazılarda Taht Odası'nın (L.2866) doğusunda bulunan iki küçük odadan biri olan L.8496 numaralı H Arşiv Odası çıkarılmıştır. Bu arşiv odasında kısmen kırık durumda olan 13 tablet, bir adet kil mühür ve aralarında altın ipliklerden yapılmış altı banttan oluşan bir mücevher parçası ele geçirilmiştir. H Arşiv Odası'ndaki tabletlerin, Ebla şehrinin yıkımı sırasında Taht Odası'ndaki idari görevler ile alakalı olarak geçici suretle tutulduğu bilimektedir.⁵ G Sarayı'nın en güney ucunda yer alan ve doğrudan erişim sağlanamayan G Arşiv Odası'nda ise beş tablet bulunmuştur.⁶

Ebla arşivleri, G. Pettinato'nun değerlendirmesine göre, beş Ebla yöneticisinin saltanatı zamanında oluşturulmuştur. Bunlar: İğriş-halab, İrkab-damu, Ar-ennum, İbrium ve İbbi-zikir'dir. Arşivlerin tamamına yakını İbbi-zikir dönemine aittir. Tel-Mardik'te bulunan metinlerin yayımını kapsayan ARET serisinin otuz yılı aşkın bir süreyi kapsadığı ileri sürülmektedir. Zaman aralığı olarak metinlerin yirmi veya on yıldan fazla bir süreyi kapsadığı da öngörüler arasında bulunmaktadır. Tel-Mardik'te 1975-1976 kazıları sırasında ele geçirilen arşivlerin zaman aralığı, tahminlere göre şu şekildedir: Arşiv odalarındaki toplam

⁴ Ayşe Sakarya, *G Kraliyet Sarayı Buluntuları Işığında Ebla'nın Siyasi Tarihi ve Ekonomik Yapısı*, Yüksek Lisans Tezi, (Ankara: Ankara Üniversitesi, 2018), 31-35. Ayrıca söz konusu metinlerin çoğu ARET IX'da yayımlanmıştır. Bkz. Lucio Milano, *ARET IX Testi Amministrativi: Assegnazioni di Prodotti Alimentari (Archivio L.2712-Parte I)*, (Roma: 1990).

⁵ G Kraliyet Sarayı'nda yer alan arşiv odalarının tanımlanması için bkz. Şek. 2.

⁶ Alfonso Archi, *Ebla and Its Archives: Texts, History, and Society*, SANER 7, (Berlin: De Gruyter, 2015), 79-80.

metin sayısının 4.000'i geçmediği düşünüldüğünde ve metinlerin on yıllık bir süre zarfında yazılmış olma ihtimali göze alındığında, bir günde ortalama bir tabletten biraz daha fazla tabletin yazılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu sayı kayda değer bir miktar değildir.⁷ Şöyle ki, zaten bir günde 1.1 tablet yazdıkları farz edilirse on yılda 4015 tablet yapmaktadır. Böylece bahsedilen arşivler için on yıllık bir süre zarfının o kadar da şaşırtıcı bir oran olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Ebla metinleri ilk keşfedildiğinde arşivler hakkında şüpheler olmasına rağmen daha sonra tabletlerin çoğunluğunun Merkez Arşiv Odası'na ait olduğu sonucuna varılmıştır. Arşiv Odası'ndan çıkarılan tabletlerin türleri edebi, tarihi ve ticari nitelikli metinlerden oluşmaktadır. Kütüphane sistemine göre düzenlenen tabletler arasında özellikle sözlüksel (lexical) ve edebi nitelikteki metinler Fara ve Abū-Şalābīh'te bulunan tabletlerle aynıdır. Ebla'da, daha önce bu iki Sumer kentinde tespit edilmiş olan en az elli metin saptanmıştır.⁸ Böylece Sumerlerin; Ebla kültürüne olan etkisinden bahsetmek mümkündür. Bu gerçek, hem Ebla ile Mezopotamya merkezleri arasında yakın ticari bağların olduğunu hem de Ebla okulunda Mezopotamyalı kâtiplerin bulunmasıyla doğrulanmaktadır. Ayrıca Ebla'ya; Emar ve Mari gibi diğer şehirlerden kâtipler geldiği bilinmektedir. Ebla'nın; Mezopotamya kültürünü pasif bir şekilde aldığı sonucuna varmak hata olarak düşünülmektedir. Dolayısıyla Ebla'nın; Mezopotamya kültüründen yalnızca bir şeyler almadığını, aynı zamanda bir şeyler kazandığını gösteren bigiler de bulunmaktadır. Örneğin Abū-Şalābīh'te, coğrafi yer adların listesi şeklinde olan bir metin bulunmuştur. Bu metnin kopyası Ebla'da gün yüzüne çıkarılmıştır.⁹ Ebla tabletleri içerisinde kopyası olan bu metin (TM.75.G.2231) numaralı tablettir.¹⁰ Abū-Şalābīh'ten alınan kopyalarla birlikte metnin ilk yayımı G. Pettinato tarafından yapılmıştır.¹¹ Ebla'da; Abū-Şalābīh'te bulunan metinlerin kopyalarının çıkarılması iki şehir devleti arasında doğrudan bir etkileşim olduğu göstermektedir. Her iki yerleşim yeride MÖ III. binyıl'da, Mezopotamya'da ticari ve diplomatik ilişkiler ağı içerisinde yer almaktadır. Ebla, bu dönemde Mezopotamya'daki şehir

⁷ Piotr Michalowski, "Third Millennium Contacts: Observations on the Relationships between Mari and Ebla", *JAOS*, Vol. 105, 1985, 293-296.

⁸ Fara, Abū-Şalābīh ve Ebla tabletlerinin paleografik olarak kıyaslanması ve değerlendirilmesi için bkz. Sergio Angelo Picchioni, "La Direzione Della Scrittura Cuneiforme e Gli Archivi di Tell Mardikh-Ebla", *Or*, Vol. 49, 1980, s. 225-251.

⁹ Giovanni Pettinato, "The Royal Archives of Tell-Mardikh-Ebla", *BA*, Vol. 39, 1976a, 52.

¹⁰ Bu metin için bkz. Giovanni Pettinato, *Testi Lessicali Monolingui Della Biblioteca L.2769, MEE 3*, Napoli, 1981, 219-226.

¹¹ Bkz. Giovanni Pettinato, "L'Atlante Geografico nel Vicino Oriente Antico Attestato ad Ebla e ad Abū Şalābīh (I)", *Or*, Vol. 47, 1978, 50-73. Ayrıca Pettinato, bir başka yayımında da bu metin hakkında bilgi vermektedir. Bkz. Giovanni Pettinato, "TŠŠ 242. Fondazione della Città UNKEN^{kir}", *OrAn*, Vol. 16, 1977, 173-176.

devletleriyle (Sumer, Akad) ticari ve diplomatik ilişkiler kurmuştur. Bundan dolayı Ebla'da bulunan metinlerde, Sumerce kelimelere rastlanmaktadır. Ayrıca Abū-Şalābīh gibi şehirler ile dolaylı bağlantıları da yer almaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki her iki bölgenin arkeolojik buluntuları birbirinden farklı olan kültürel ve coğrafi bağlara aittir. Abū-Şalābīh metinleri, Ebla tabletleriyle aynı dönemde yazılmış olsalar da, bu metinler farklı coğrafya ve kültürlerle aittir. Bu iki bölge, aynı dönemde farklı kültürel ve siyasal merkezler olarak gelişimini sürdürmeye devam ettirmiştir.

Ebla tabletlerinin şekilleri ve boyutları birbirinden farklı biçimdedir. Küçük yuvarlak tabletler genellikle kısa ekonomik hesapları içeren ve bir hesap kâğıdı gibi işlev gören belgelerdir. Bu tabletlerin aralarında birkaç yıllık işlemleri rapor eden büyük dikdörtgen tabletler de yer almaktadır. Ayrıca yuvarlak kenarlı, ön ve arka yüzünde iki ila beş sütun bulunan kare şeklindeki tabletler de mevcuttur. Ebla tabletleri Yukarı Mezopotamya, Batı Suriye ve Güneybatı İran gibi çevre bölgelerin tarihine ışık tutmuştur. Aşağı Mezopotamya'nın komşu bölgeleri ile birçok sosyokültürel gelişmeyi paylaştığını da ortaya koymaktadır.¹² Yaklaşık MÖ 2450-2350 yıllarına tarihlenen Ebla Arşivleri, Güney Irak'taki geleneksel "uygarlığın beşiği"nin kuzeybatısında gelişen kentler ile ilgili değerli bilgiler sağlamaktadır.¹³ Ebla Arşivleri'nin keşfiyle birlikte, Suriye ile ilgili Eski Babil kaynaklarından birkaç yüzyıl daha eski olan bol miktarda yazılı belge ele geçirilmiştir. Ebla metinlerinin yaklaşık olarak MÖ XXIV. yüzyılın ilk yarısına, Akadlı Sargon'un saltanatından kısa bir süre öncesine tarihlendirildiği yönünde görüşler bulunmaktadır. Metinlerden Ebla'da istikrarlı siyasi bir otoritenin olduğunu ve Ebla kültürünün temel yönleriyle en azından MÖ III. binyıl'ın yarısında geliştiği anlaşılmaktadır. Böylece bu durum Sâmi bir halkın varlığının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. A. Archi, Ebla dilinin Kuzey Suriye'nin tamamında konuşulduğuna inanmaktadır. Diğer taraftan bir imparatorluk yapısına sahip olmasa bile, Ebla'nın kesinlikle tüm bölge üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Ancak bu etkinin ne kadar süre devam ettiğinin, belgeler üzerinde yapılacak olan çalışmalarla aydınlığa kavuşmasının mümkün olacağını ifade etmektedir.¹⁴

Ebla Arşivleri arasında diğer şehir krallıkları ile kurulan politik ilişkiler hakkında az sayıda metin yer almaktadır. Metinlerden ekonomi, din ve dil alanında

¹² Dennis Pardee, Lorenzo Viganò, "Literary Sources for the History of Palestine and Syria: The Ebla Tablets", *BA*, Vol. 47, (1984): 7.

¹³ Amélie Kuhrt, *Eski Çağ'da Yakındoğu (M.Ö. 3000-330) – Cilt I*, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 35.

¹⁴ Alfonso Archi, "Ebla and Eblaite", Cyrus H. Gordon, Gary A. Rendsburg, Nathan Winter (ed.), *Eblaitica*, Vol. 1, Pennsylvania, 1987a, 7-8.

bilgi sahibi olurken politik tarih hakkında daha az malumat edinilmektedir.¹⁵ Ebla Kraliyet Arşivleri'nde; kral mektupları, insanlık tarihinin ilklerinden birisi olarak değerlendirilen ilk uluslararası antlaşma metni,¹⁶ anlaşılması zor edebi metinler, tek dilli ve iki dilli sözlüksel metinler¹⁷ bulunmaktadır. Ebla Arşivleri'nden çıkarılan bu metin türlerinden başka “işaret listesi” statüsüne sahip olan iki metin daha mevcuttur. Bu iki metinden birincisi TM.75.G.1385¹⁸, ikincisi ise TM.75.G.1907+12680¹⁹ numaralı metindir. İlk işaret listesi olan TM.75.G.1385 numaralı metinde, yüz yirmi iki işaret vardır. İkinci metin olan TM.75.G.1907+12680'de ise ilk işaret listesinde ki metinle aynı işaretler ve değerlerin yeniden yapılandırılmasıyla birlikte yüz elli işaret bulunmaktadır. Bu işaret listelerinin varlıklarından açıkça görülmektedir ki, Ebla'da her ikisi de uzman kâtipler tarafından düzenlenen iki okul metninin varlığı söz konusudur.²⁰ Bu işaret listelerinin başta dilin kullanımının öğretilmesinde büyük bir rol oynadığı bilinmektedir. Kâtipler için bir eğitim aracı olarak hazırlanmaktadır. Genellikle öğrencilerin çivi yazısını öğrenmesi amacıyla kullanıldığı göz önünde bulundurulmaktadır. Bu amaçla kullanılan işaret listelerinin yanı sıra sözlükler ve kelime listelerini içeren metinlerin varlıkları da söz konusudur.

Ebla tabletlerinde yüzlerce belki de binlerce coğrafi yer adı geçmektedir. Bunlar arasında bir kısmı kesin olarak tanımlanabilmektedir. Ebla metinlerinde geçen yer adları RGTC 12/1'de yayımlanmıştır. P. Michalowski tarafından, hem bu yerler hakkında bilgi sahibi olunması hem de metinlerde bahsedilme sıklığı açısından önemli olarak görülen yerler şunlardır: Emar, Tuttul, Kakmum, Mari, Gasur (Nuzi) ve Kiş. Emar; Fırat üzerinde konumlanan modern adıyla Meskene olarak bilinmektedir. Tuttul'un, MÖ III. binyıl'ın sonlarında Suriye-Mezopotamya kültür bölgesine mal olduğuna dair somut kanıtların mevcudiyeti hâkimdir. Şöyle ki, bulunan bir “balta başı” epigrafik bir değere sahip olup üzerinde ki kısa çivi yazısında geçen *il-e-li-im* EN *tu-tu^{ki}-li* “Tuttul'un beyi il'e-Lim” ifadesi; Tuttul ile ilişkilendirilmektedir. Bu ifadenin de EN ile birlikte geçen şahıs adı olan (*il'e-Lim*) isminde yer alan *il'e: la'āyūm*²¹ “güçlü olmak” kelimesinden türetildiği

¹⁵ Pardee ve Viganò, “Literary Sources for the History of Palestine and Syria: The Ebla Tablets”, s. 13.

¹⁶ Bu antlaşma metni TM.75.G.2420'dir. Ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bkz. Ayşe Sakarya İrmak, *Ebla-Mari Arasında Yaşanan Ekonomik ve Ticari İlişkiler (M.Ö. 2380-2330)*, Doktora Tezi, (Ankara: Ankara Üniversitesi, 2025), 121-157.

¹⁷ İki dilli metinler için bkz. Giovanni Pettinato, *Testi Lessicali Bilingui della Biblioteca L.2769, MEE 4*, (Roma:1982).

¹⁸ İşaret listesi olan bu tabletin fotoğrafı için bkz. Şek. 3.

¹⁹ İşaret listesi olan bu tabletin fotoğrafı için bkz. Şek. 4.

²⁰ Alfonso Archi, “The ‘Sing-list’ from Ebla”, Cyrus H. Gordon, Gary A. Rendsburg, Nathan Winter (ed.), *Eblaitica*, Vol. 1, Pennsylvania, 1987b, 91.

²¹ Bkz. CAD D: 83-86. *danānu* (*da'ānu*).

düşünülmektedir. Ayrıca (*il'e*)'nin Eski Akadca şahıs adlarında ve Ebla metinlerinde yer alan şahıs adlarında da geçişi görülmektedir. Bu şahıs adında ki (Lim) ise daha sonra Suriye'den gelen isimlerin ortak bir tamamlayıcısıdır. Mari'den çıkarılan belgelerde de (Lim) uzantısıyla birlikte geçen şahıs adlarının birçok örneği mevcuttur.²² Aynı şekilde Orta Tunç I Çağı'nda (MÖ 2000-1800) hüküm sürmüş olan Ebla kralının adı da İbbi-İm'dir.²³ Nispeten nadir görülen bu tür balta başı Suriye, Mısır, Mezopotamya ve İran gibi geniş bir coğrafyaya yayılmış alanlardan gelen örneklerle temsil edilmektedir. Bulunan bu "balta başının" büyük değeri arkeolojik ve filolojik kanıtları bir araya getirmektedir.²⁴ Kakmum'un; Dicle Nehri üzerine ya da doğusuna konumlandığı varsayılmaktadır. Mari metinlerinde Kakmum olarak bilinen şehirdir.²⁵ Gasur (Nuzi) ve Kiş'in; Orta ve Kuzeydoğu Mezopotamya'da konumlandığı düşünülmektedir. G. Pettinato; Ebla metinlerinde geçen Gasur yer adının <Ga-sur_x>=Gasur (Nuzi) şeklinde okunması gerektiğini belirtmektedir.²⁶ D.O. Edzard, ise Gasur'un metinlerde nasıl yazılarak okunması gerektiği hususunda bir netliğe sahip olmadığını ifade etmektedir. Kendisi Gasur yer adını, *Ga-sa^{ki}* ve *Ga-KAM^{ki}* şeklinde okumuştur.²⁷ Ebla yöneticilerinin söz konusu olan bu yerlerde çoğu zaman kapsamlı ve çok yönlü bağlantılar kurduğu bilinmektedir. Ebla metinlerinde geçen coğrafi yer adı olan Kiş'e gelince yapılan atıfların çoğu A. Archi'in makalelerinde toplanmıştır.²⁸ Ayrıca metinlerde Tel-Mardik çevresindeki birçok yere ek olarak Habur ve Fırat boyunca Asur'a ve oradan da Kakmum'a kadar uzanan şehirlerden de bahsedilmektedir. Tüm bu yerleşim yerleri, Suriye ve Kuzey Mezopotamya'nın ana ticaret yolları boyunca dağılmıştır. Ancak Ebla'nın, bu yerlerle kurmuş olduğu temasları tam olarak netlik kazanmamıştır. Bu nedenden dolayı Ebla'nın bu alanlarda kurduğu otoritesi hakkında da bilgi sahibi olunamamaktadır. Herhangi bir

²² Bkz. Jean Bottéro, "Textes Économiques et Administratifs", *ARM* VII, 1957, 1-364.

²³ Kral İbbi-İm isminin filolojik açıklaması için bkz. Ayşe Sakarya İrmak, "Ebla'nın Keşfi ve İbbi-İm Kitabesi" s. 488. Ayrıca bu kralla ilgili bkz. Giovanni Pettinato, "Inscription de Ibbi-İm, Roi de Ebla", *AAAS*, Vol. XX, 1970, 73-76.

²⁴ Martha A. Morrison, "A New Anchor Axehead", *OrAn*, Vol. 23, 1984, 45.

²⁵ Alfonso Archi, "Ebla and Eblaite", 16.

²⁶ Bkz. Giovanni Pettinato, *Testi Amministrativi Della Biblioteca L.2769, Parte I*, *MEE* 2, (Roma:1980), 182.

²⁷ Bkz. Dietz Otto Edzard, *ARET II Verwaltungstexte Verschiedenen Inhalts Aus Dem Archiv L.2769*, (Roma: 1981), 115. Şöyle ki, bkz. *ARET II*'de (2 numaralı) metinde *Ga-sa^{ki}*, (4 numaralı) metinde ise *Ga-KAM^{ki}* şeklinde okumuştur.

²⁸ Bkz. Alfonso Archi, "Kiş nei testi di Ebla", *SEB*, 4, 1981b, 77-87; Alfonso Archi, "More on Ebla and Kish", Cyrus H. Gordon, Gary A. Rendsburg, Nathan Winter (ed.), *Eblaitica*, Vol. 1, Pennsylvania, 1987c, 125-140.

şekilde bu yerleşim yerlerinden hangilerinin siyasi, askerî veya ekonomik olarak Ebla'ya bağlı olduğu da bilinmemektedir.²⁹

Ebla tabletlerinin tarihlenmesi hususunda bir netlik olmakla birlikte Mardik II B1 (yaklaşık MÖ 2400-2250) dönemine tarihlenmektedir. Ebla tabletlerinin tarihlendirilmesinde kısa ve uzun kronoloji olmak üzere savunulan iki farklı öneri bulunmaktadır. Bunlar ayrıca “Alt Tarih” ve “Yüksek Tarih” olarak da geçmektedir.³⁰ G. Pettinato'da, Ebla metinlerini (MÖ 2400-2250) tarihleri arasına koymaktadır.³¹ İlâveten G. Pettinato, alt tarihlendirme için III. Ur Hanedanlığı'nın son dönemlerine, Akad Hanedanlığı dönemine ve metinlerin paleografisinin Lagaş Hanedanlığı'nın son dönemine uygun olduğunu belirtmektedir. Yüksek tarihlendirme için de tabletlerin paleografisinin Fara ve Abū-Şalābīh tabletlerine karşılık geldiğini belirtmektedir.³² Metinler üzerinde paleografik incelemelerin yapılması hâlâ tartışılan tarihleme sorununun çözülmesine katkı sağlaması için gereklidir. Bu bağlamda uzmanlar tarafından öne sürülen görüşlerde belirgin şekilde uyumsuzluklar bulunmaktadır. Yüksek tarihlendirme ile paleografik olarak değerlendirilen işaretlerin şekli Fara metinlerine atfedilerek yaklaşık olarak MÖ 2500'e tarihlendirilebileceğine işaret etmektedir. Alt tarihlendirme ile de Akad dönemine ve daha kesin olarak Narām-Sîn dönemine tarihlendirilmenin yapılması konusunda ise uzmanlar tarafından fikir ayrılıkları bulunmaktadır. S. Picchioni; Ebla metinlerinin kronolojisi sorunu üzerine ortaya konulan yüksek tarihlendirilme önerisini mevcut yayımında desteklemektedir. Üstelik bunu Ebla metinleri ile Fara metinleri arasında paleografik karşılaştırma yaparak Ebla tabletlerini Fara, Abū-Şalābīh ve Nippur tabletleri ile çağdaş bir döneme tarihlendirmektedir.³³ Abū-Şalābīh'te yapılan kazılarda Sumer çivi yazısıyla yazılmış metinler gün yüzüne çıkarılmıştır. Bu metinler edebi, dini, hukuki ve idari içerikli olup MÖ III. binyıl'a tarihlenmektedir. Ebla metinleri de yaklaşık olarak MÖ XXIV. yüzyıla tarihlenerek Abū-Şalābīh metinleri ile aynı dönemlerde yazılmıştır. Güney Mezopotamya'da, Nippur'a çok yakın bir konumda bulunan Abū-Şalābīh, ilk kez 1963 yılının baharında, o dönemde Şikago'daki Oriental Institute'de (Oriental Institute in Chicago) görev yapan Donald P. Hansen tarafından yürütülen sondaj çalışmaları sırasında kazılmıştır. Robert D. Biggs'de bu kazı çalışmalarına katılmıştır. 500'den fazla tablet ve parçadan oluşan Abū-Şalābīh metinleri, Ebla'daki kraliyet

²⁹ Piotr Michalowski, “Third Millennium Contacts: Observations on the Relationships between Mari and Ebla”, 296-298.

³⁰ Ayşe Sakarya, *G Kraliyet Sarayı Buluntuları Işında Ebla'nın Siyasi Tarihi ve Ekonomik Ypaısı*, 28.

³¹ Giovanni Pettinato, “The Royal Archives of Tell-Mardikh-Ebla”, *BA*, Vol. 39, 1976a, 51.

³² Giovanni Pettinato, *Ebla: A New Look At History*, (Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1991), 58.

³³ Sergio Angelo Picchioni, “Osservazioni Sulla Paleografia e Sulla Cronologia Dei Testi di Ebla”, Luigi Cagni (ed.), *La Lingua di Ebla*, 1981, 109-110.

arşivlerinin keşfinden bir yıl önce yayımlanmıştır. Daha sonra az sayıda tablet J.N. Postgate tarafından (*British Scholl of Archaeology*) yürütülen kazılarda bulunmuştur; ancak tabletlerin büyük kısmı 1974'te yayımlanan ciltte kalmıştır. Belgelerin Sâmî dilinde yazılması Abū-Şalābīh, Ebla (yaklaşık olarak kraliyet arşivleri zamanında) ve bir dereceye kadar Mari'nin de birbirleriyle bağlantılı olduklarının kanıtını göstermektedir. Bu kanıtlar daha çok Abū-Şalābīh ve Ebla'da kopyalanmış metinlerde belirgin şekilde görülmektedir. G. Pettinato'nun da belirttiği gibi metinler o kadar yakın kopyalardır ki, kopyalanmış metinler aynı sütun sayısına, sütun başına gelecek şekildedir ve aynı sayıda sütuna sahip durumdadırlar.

Üçüncü binyılın ortalarında birçok Sâmî lehçesi çivi yazısıyla kaydedilmiştir. Bunların aralarında en iyi bilinen Ebla lehçesidir. Gramer açısından bu dilin hem sonraki Batı Sâmî dillerine hem de o dönemde Babil'de konuşulan dile benzediği görülmektedir.³⁴ Metinler Eblaca denilen Sâmî bir dille yazılmıştır. Ebla'da bulunan çivi yazılı tabletler Ebla dilinin varlığını resmen belgelemiştir. Bu dil özellikle G Kraliyet Sarayı'ndan çıkarılan Ebla metinlerinden tanınmaktadır. Ebla toplumu çivi yazısı sistemini Sumer topraklarından kendilerine mâl etmişlerdir. Çoğu uzman tarafından Ebla dilinin, Sâmî dil ailesine mensup olduğu görüşü hâkimdir.³⁵ G.Pettinato, Ebla dilini Batı Sâmî dil grubuna ait olarak tanımlamaktadır. Hatta Ebla dilinin (Kenan Dilleri): Ugaritçe, Fenike ve İbranice ile daha fazla yakınlık gösterdiğini düşünerek "Batı Sâmî" dil grubuna sınıflandırılması gerektiğini önermektedir. G. Pettinato, bu sınıflandırmayı iki dilli kelimelerden ve bazı şahıs isimlerinden elde etmiş olduğu verilere dayanarak yapmıştır. Ebla'da bulunan tabletlerin çoğunluğunun Sumerce yazıldığını ve metinlerin kesinlikle yüzde sekseninin Sumerce olduğunu, sadece yüzde yirmisinin "Batı Sâmî" dil grubuna ait olduğunu da ifade etmektedir.³⁶ Ebla tabletlerinde esas olarak Sumerce ve Sâmice olmak üzere iki dilin temsil edildiğini söylemek mümkündür. Sâmî dilinin "Batı Sâmî" lehçesi (Kenan Dilleri), (G. Pettinato ve Mitchell Dahood iddia ettiği gibi) ya da "Doğu Sâmî" lehçesi (Akadca), (I.J. Gelb ve diğer uzmanlar tarafından belirtildiği gibi) olup olmadığı konusunda devam eden tartışma bulunmaktadır. Batı Sâmî dilinin doğu biçimi mi, yoksa Doğu Sâmî dilinin batı biçimi mi olduğunu, gelecekte akademik bir karara bırakılabilecek bir konudur. Metinlerde zamirlere bakıldığında tablo biraz daha farklılaşmaktadır (Akadca'ya daha çok benzediğine dair) ve genel olarak dilin morfolojisi (fiil ve isim yapıları) doğu dil grubuna doğru eğilim göstermektedir. Şu anda en iyi öngörü Ebla dilinin;

³⁴ Marc van de Mieroop, *Eski Yakın Doğu Tarihi MÖ 3000-323*, (İstanbul: Homer Kitapevi ve Yayıncılık, 2018) 31.

³⁵ Gwendolyn Leick, *Kentin Mucidi: Mezopotamya-Mitoloji, Arkeoloji ve Tarih*, (İstanbul: Say Yayınları, 2019), 341.

³⁶ Giovavvi Pettinato, "The Royal Archives of Tell-Mardikh-Ebla", *BA*, Vol. 39, 1976a, 50.

Sâmî dilinin, hem doğu hem de batı lehçesinde yakınlıkları olan ayrı bir lehçe, yani Eblaca olduğunu söylemektir. Fakat Ebla dilinin kesin olarak saptanabilmesi için daha fazla akademik araştırma ve çalışma yapılması gerektirmektedir. Ebla diline ilişkin bilgiler büyük ölçüde tabletlerin analizi ve filolojik anlamda değerlendirilmesi sayesinde hâlâ devam etmektedir.³⁷ E. Sollberger de Sâmî dillerin coğrafi sınırlandırılmasının alakalığının (ya da alakasızlığını) bir kenara bırakılmasını düşünerek, I.J. Gelb'in görüşüne katılmaktadır. Bu doğrultuda Ebla dilini (Eski) Akadca'ya olan yakınlığından ziyade bu dilin Akadca olduğunu düşünmektedir. "Coğrafi sınıflandırmayı" destekleyenleri tatmin etmek için de Ebla diline "Batı Akadca" denilebileceğini ifade etmektedir. Ebla dilinde; Batı Sâmî dil unsurlarının varlığının inkâr edilemeyeceğini; ancak Mari ve Amarna Akadcasında da aynı unsurlar mevcut olduğu halde hiç kimsenin bu lehçelere "Batı Sâmî" lehçesi içerisinde sınıflandırma yapmadığını da söylemektedir.³⁸ Yine R.I. Caplice'de bu dilin Batı Sâmî dil grubuna veya daha spesifik olarak Kenan Dilleri içerisinde sınıflandırılmasına karşı çıkmaktadır. Keşfedilen dilin Akadca'dan (Doğu Sâmî) sözcüksel ve diğer özellikleri ile ayırt edilmesi durumunda, Batı Sâmî olarak tanımlanmasına aykırı bol miktarda fonolojik ve morfolojik değerlendirmenin olduğu konusunda I.J. Gelb ve C.H. Gordon ile aynı fikre sahiptir. Üstelik mevcut kanıtlara göre, Ebla dili ne Batı Sâmî ne de Doğu Sâmî dil grubu içerisinde kabul edilmeli; ancak bu her iki dille de benzerlikler ve farklılıklar gösteren yeni bir dil olarak kabul edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.³⁹

Değerlendirme

Ebla Arşivleri, daha önce varlığı bilinmeyen Ebla dili hakkında bilgi sunmakta ve bu dili yazılı biçiminde belgeleyen ilk kaynaklar arasında yer almaktadır. Ebla metinleri, bu arşivlerde yer alan yazılı belgeleri oluşturmaktadır. Bu metinler yalnızca Ebla Krallığı'nın sosyoekonomik yapısını değil, aynı zamanda MÖ III. binyıl'ın ikinci yarısında Mezopotamya ve Suriye'deki şehir devletleriyle kurulan siyasi ve ticari ilişkileri de ayrıntılı biçimde ortaya koymaktadır. Diğer bir ifadeyle, Ebla metinleri MÖ III. binyıl'da Mezopotamya'nın kültürel ve politik yapısına dair gerçek bir hazine niteliğindedir.

Ebla metinleri, Sumerce ile Sâmî dillerin etkileşimini belgeyen yazılı kaynaklar arasında yer almaktadır. Metinlerde temel olarak Sumerce ve Sâmice

³⁷ David Noel Freedman, "The Real Story of the Ebla Tablets: Ebla and the Cities of Plain", *BiAr*, 41, 1978, 146.

³⁸ Edmond Sollberger, *ARET VIII: Administrative Texts Chiefly Concerning Textiles (L. 2752)*, Roma, 1986, 1-2.

³⁹ Richard I. Caplice, "Eblaite and Akkadian", Luigi Cagni (ed.), *La Lingua di Ebla*, Napoli, 1981, 161-162.

unsurlar bulunduğu belirtilmektedir. Sumerce unsurların bu metinlerde yer alması, yazılı kültür geleneğinin Mezopotamya dışına da yayıldığını göstermektedir. Tespit edildiği üzere uzmanların çoğunluğu, Ebla dilinin Sâmî dil ailesine mensup olduğu görüşünde birleşmektedir. Ancak Ebla dilinin, Batı Sâmî mi yoksa Doğu Sâmî lehçesi mi olduğu konusunda fikir birliği sağlanamamıştır. Mevcut yaklaşımlar, Ebla dilinin Sâmî dilinin doğu ve batı lehçelerine yakın özellikler gösteren, Eblaca olarak adlandırılan ayrı bir lehçe olduğunu öne sürmektedir. Bununla birlikte, Ebla dili büyük ölçüde çözülmemiştir ve uzmanlar arasında dilin yapısı ve sınıflandırılması konusunda tartışmalı noktaların olduğu görülmektedir. Ebla tabletlerinin tarihlenmesine ilişkin de kesin bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bu konuda “kısa kronoloji” ve “uzun kronoloji” olmak üzere iki temel yaklaşım öne sürülmektedir. Dolayısıyla, uzmanların hem dil hem de tarihlleme konularında farklı görüşlere sahip olduğu ve bu konuların hâlâ tartışmalı olduğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

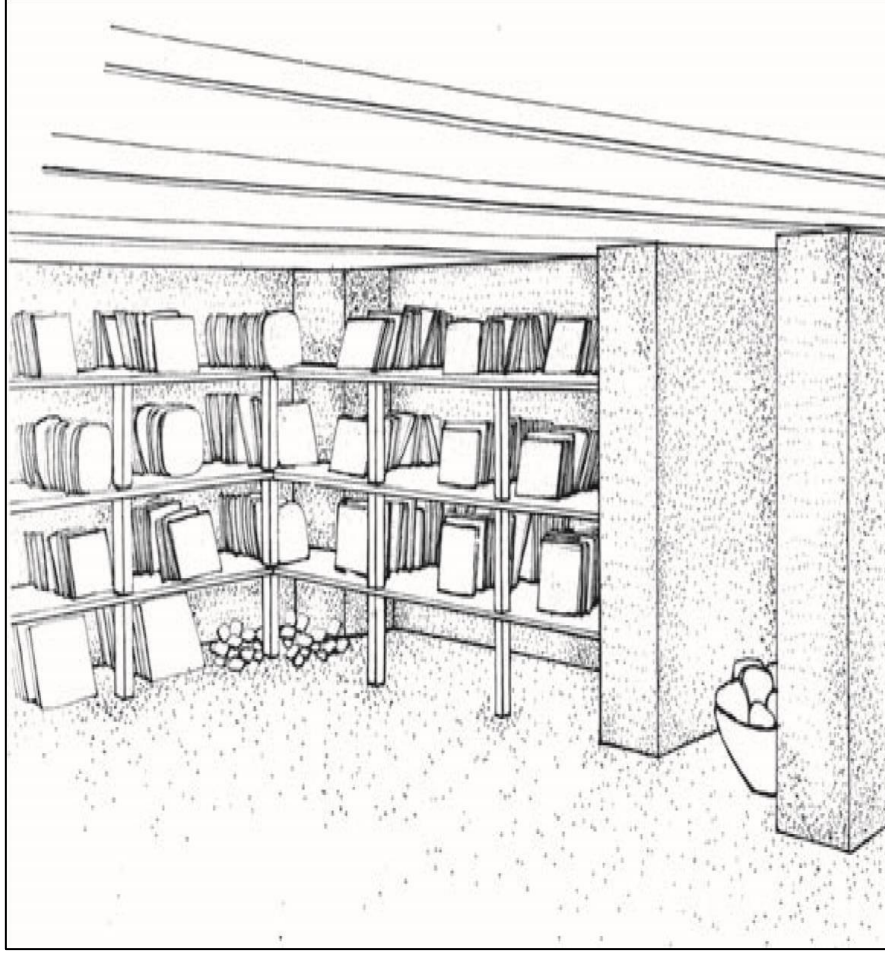
- Archi, Alfonso, “Kiš nei testi di Ebla”, *SEb*, 4, s. 77-87, 1981b.
- Archi, Alfonso, “Ebla and Eblaite”, ed. Cyrus H. Gordon, Gary A. Rendsburg, Nathan Winter, *Eblaitica* 1, Pennsylvania, Eisenbrauns, s. 7-17, 1987a.
- Archi, Alfonso, “More on Ebla and Kish”, ed. Cyrus H. Gordon, Gary A. Rendsburg, Nathan Winter, *Eblaitica* 1, Pennsylvania, Eisenbrauns, s. 12140, 1987c.
- Archi, Alfonso, *Ebla and It's Archives: Texts, History, and Society*, SANER 7, Berlin, De Gruyter, 2015.
- Bottéro, Jean, “Textes Économiques et Administratifs”, *ARM VII*, Paris, Imprimerie Nationale, 1957.
- Caplice, Richard I., “Eblaite and Akkadian”, ed. Luigi Cagni, *La Lingua di Ebla*, Napoli, Istituto Universitario Orientale, s. 161-164, 1981.
- Edzard, Dietz Otto, *ARET II Verwaltungstexte Verschiedenen Inhalts Aus Dem Archiv L.2769*, Roma, Missione Archeologica Italiana in Siria, 1981.
- Freedman, David Noel, “The Real Story of the Ebla Tablets: Ebla and the Cities of Plain”, *BiAr*, 41, s. 143-164, 1978.
- Groneberg, Brigitte, *Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes III*, Die Orts-und Gewässernamen der altbabylonischen Zeit, Wiesbaden, Dr. Ludwig Reichert, 1980.
- Kuhrt, Amélie, *Eski Çağ'da Yakındoğu (M.Ö. 3000-330) – Cilt I*, Çev. Dilek Şendil, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010.
- Leick, Gwendolyn, *Kentin Mucidi: Mezopotamya – Mitoloji, Arkeoloji ve Tarih*, Çev. Ekin Duru, Say Yayınları, İstanbul, 2019.

- Matthiae, Paolo, “Ebla Recovered”, ed. Harvey Weiss, *Ebla to Damascus: Art and Archaeology of Ancient Syria – An Exhibition from the Directorate General of Antiquities and Museums, Syrian Arab Republic*, Washington D.C., Smithsonian Institution Traveling Exhibition Service, s. 134-139, 1985.
- Michalowski, Piotr, “Third Millennium Contacts: Observations on the Relationships between Mari and Ebla”, *JAOS*, Vol. 105, s. 293-302, 1985.
- Milano, Lucio, *ARET IX Testi Amministrativi: Assegnazioni di Prodotti Alimentari (Archivio L.2712- Parte I)*, Roma, 1990.
- Morrison, Martha A., “A New Anchor Axehead”, *OrAn*, Vol. 23, s. 45-48, 1984.
- Pardee, Dennis, Lorenzo Viganò, “Literary Sources for the History of Palestine and Syria: The Ebla Tablets”, *BA*, Vol. 47, s. 6-16, 1984.
- Pettinato, Giovanni, “Inscription de Ibbi-ṭim, Roi de Ebla”, *AAAS*, Vol. XX, s. 73-76, 1970.
- Pettinato, Giovanni, “The Royal Archives of Tell-Mardikh-Ebla”, *BA*, Vol. 39, s. 44-52, 1976a.
- Pettinato, Giovanni, “TSS 242. Fondazione della Città UNKEN^{ki}”, *OrAn*, Vol. 16, s. 173-176, 1977.
- Pettinato, Giovanni, “L’Atlante Geografico nel Vicino Oriente Antico Attestato ad Ebla e ad Abū Ṣalābīh (I)”, *Or*, Vol. 47, s. 50-73, 1978.
- Pettinato, Giovanni, *Testi Amministrativi Della Biblioteca L.2769, Part I, MEE 2*, Roma, 1980.
- Pettinato, Giovanni, *Testi Lessicali Monolingui Della Biblioteca L.2769, MEE 3*, Napoli, s. 219-226, 1981.
- Pettinato, Giovanni, *Ebla: A New Look At History*, Baltimore and London, The Johns Hopkins University Press, 1991.
- Picchioni, Sergio Angelo, “Osservazioni Sulla Paleografia e Sulla Cronologia Dei Testi di Ebla”, Ed. Luigi Cagni, *La Lingua di Ebla*, Napoli, s. 109-120, 1981.
- Sakarya, Ayşe, *G Kraliyet Sarayı Buluntuları Işığında Ebla’nın Siyasi Tarihi ve Ekonomik Yapısı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2018.
- Sakarya İrmak, Ayşe, “Ebla’nın Keşfi ve İbbi-ṭim Kitabesi”, ed. Yusuf Kılıç, *Prof. Dr. Sebhattin Bayram Armağanı Eskiçağ Tarihi Yazıları*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Ankara, s. 481-490, 2023.
- Sakarya İrmak, Ayşe, *Ebla-Mari Arasında Yaşanan Ekonomik ve Ticari İlişkiler (M.Ö. 2380-2330)*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2025.
- Sollberger, Edmond, *ARET VIII: Administrative Texts Chiefly Concerning Textiles (L. 2752)*, Roma, Missione Archeologica Italiana in Siria, 1986.
- Van de Mieroop, Marc, *Eski Yakındoğu Tarihi MÖ 3000-323*, Çev. Sinem Gül, Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul 2018.

KISALTMALAR

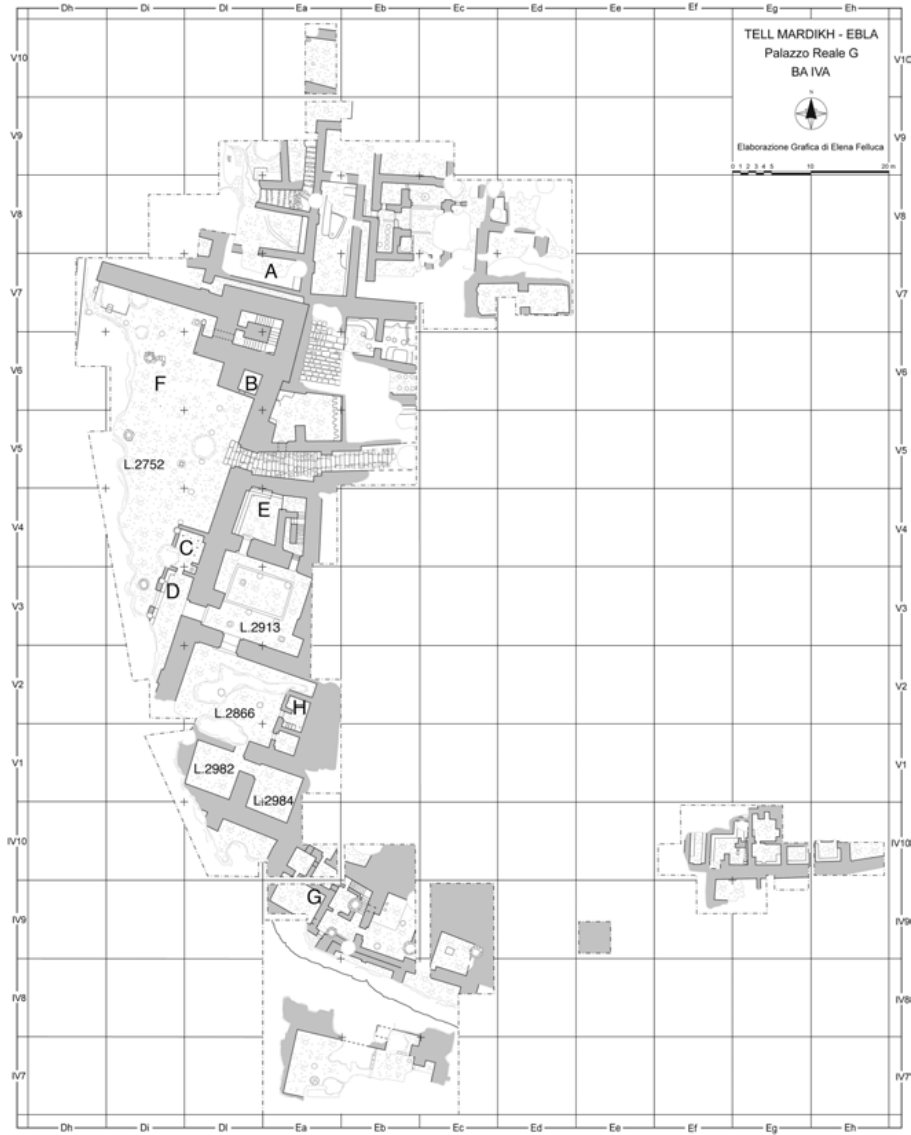
AAAS	Annales Archeologiques Arabes Syriennes.
ARET	Arcihivi Reali di Ebla: Testi. Roma: Missione Archeologica Italiana in Siria.
ARM	Archives Royales de Mari. Paris.
BA	The Biblical Archaeologist.
BiAr	The Biblical Archaeologist. Boston.
CAD	The Assyrian Dictionary of the Oriental Institue of The University of Chicago, Chicago, 1956vd.
Eblaitica	Essays on the Ebla Archives and Eblaitic Language.
G	G Sarayı.
JAOS	Journal of the American Oriental Society. New Haven.
Lingua di Ebla	Cagni, L. (a cura di) (1981). <i>La Lingua di Ebla-Atti del convegno internazionale (Napoli, 21-23 Aprile 1980)</i> . Napoli.
MEE	Materiali Epigrafici di Ebla, Napoli. 1979-.
Or	Orientalia, Roma.
OrAn	Oriens Antiquus. Roma.
RGTC	Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes.
SANER	Studies in Ancient Near Eastern Record. Berlin; Boston.
SEb	Studi Eblaiti. Roma. (Università degli Studi di Roma, Missione Archeologica Italiana in Siria). III: 1980.
şek.	Şekil.
TM	Tel-Mardik yazılışının kısaltması.

EKLER

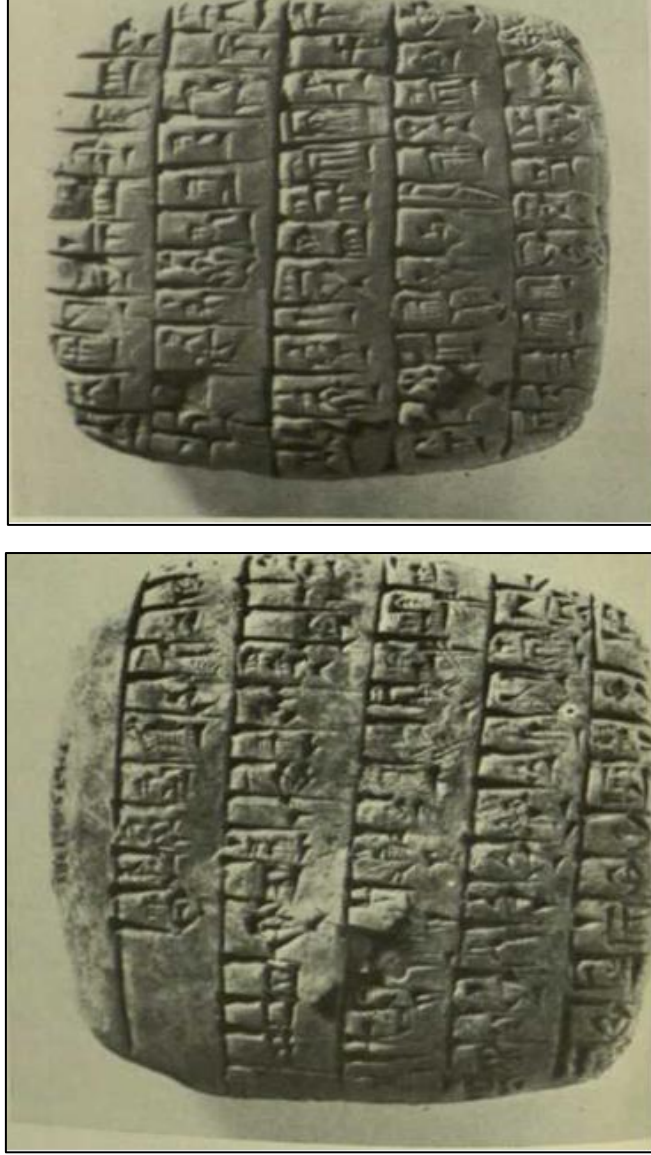
Şek. 1: G Kraliyet Sarayı'nın L.2769 numaralı "Merkez Arşiv Odası'nın" rekonstrüksiyonu ile oluşturulan kütüphanenin tasviri.⁴⁰

⁴⁰ Ayşe Sakarya, *G Kraliyet Sarayı Buluntuları Işığında Ebla'nın Siyasi Tarihi ve Ekonomik Yapısı*, 130.

Şek. 2: G Kraliyet Sarayı'nın Genel Planı ve Arşiv Odalarının Tanımlanması.⁴¹

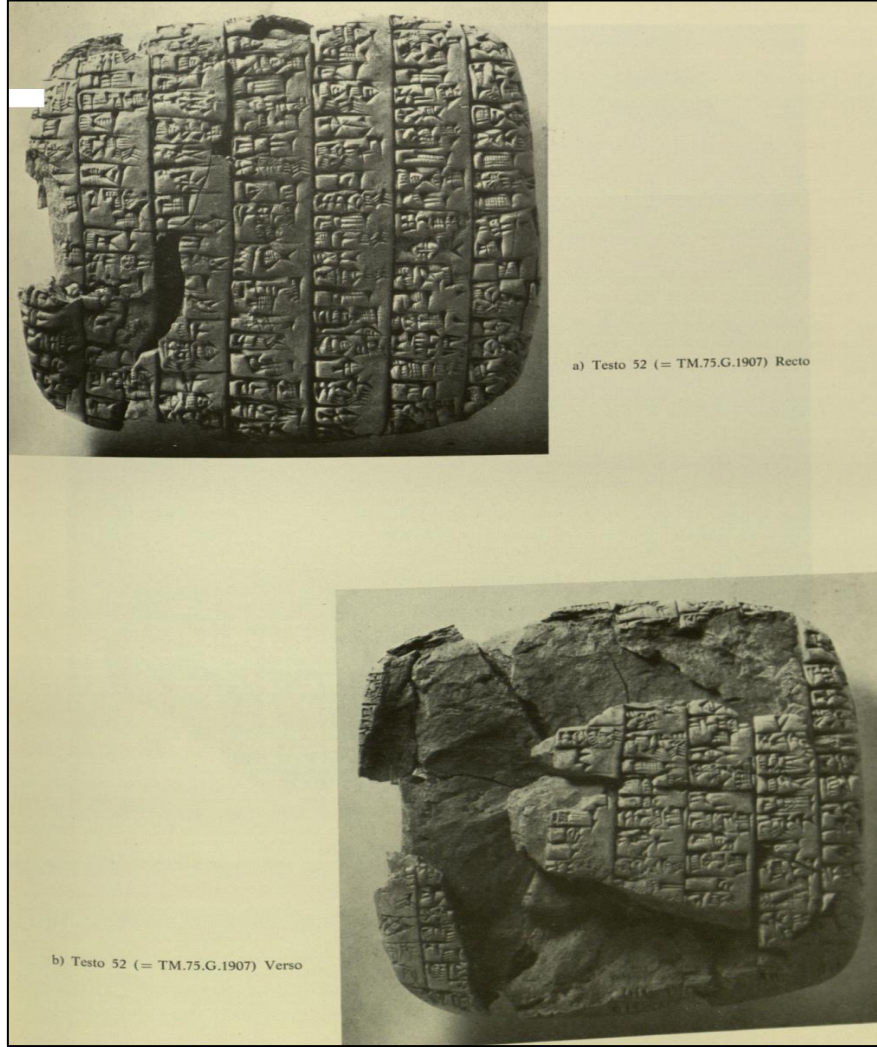
⁴¹ Alfonso Archi, *Ebla and Its Archives: Texts, History, and Society*, 78.

TM.75.G.1385

Şek. 3: G Kraliyet Sarayının, (l.2769 numaralı) merkez arşiv odasından çıkarılan TM.75.1385 numaralı tabletin “işaret listesi” ön yüz ve arka yüzünün fotoğrafı.⁴²

⁴² Giovanni Pettinato, *Testi Lessicali Monolingui Della Biblioteca L.2769. Tavole. MEE 3/A, Tavolo: XXVI a, XXVI b*, (Napoli: 1981).

Şek. 4: G Kraliyet Sarayının, (1.2769 numaralı) merkez arşiv odasından çıkarılan TM.75.G.1907+12680 “işaret listesi” numaralı tabletin ön yüz ve arka yüzünün fotoğrafı.⁴³

⁴³ Giovanni Pettinato, *Testi Lessicali Monolingui Della Biblioteca L.2769. Tavole. MEE 3/A, Tavolo: XXVII a, XXVII b*, (Napoli: 1981).